Ook de verdere verzameling van opgaven is nauwkeurig en volledig, en levert voor de vrienden van de Christelijke school een groot gemak op.

Eenigszins vreemd deed ons alleen in het mengelwerk een stuk van Prof. Gunning aan, over de vraag: *Hoe moet de Bijbelsche geschiedenis* (in de school) *behandeld worden?* Een daarom zoo nuttige vraag, omdat metterdaad deze geschiedenis nog al te veel als beeldengalerij van brave, vrome menschen wordt opgevoerd, terwijl ze eeniglijk ons moet toonen „de wolke der getuigen" en werken naar het plan van Hebreën 11.

Maar juist daarom deed het ons zoo leed, dat Prof. Gunnings antwoord in plaats van dese quaestie bij de horens aan te grijpen, zekere philosophische bespiegeling geeft over het natuurlijke, ondernatuurlijke en bovennatuurlijke, en dan eindigt met de opmerking:

Op deze wijze zij de school ook hier niet, gelijk zij het in geen enkel opzicht wezen mag, eene »school met den Bijbel," maar een eenvoudige, natuurlijke volksschool, wat zij niet wezen kan, of de Bijbel moet de ziel van alle onderricht, ook van dat der historie, in haar zijn.

Iets wat dan in het voorafgaande aldus geadstrueerd wordt:

De grenslijn tusschen heilig en onheilig moet worden uitgewischt, doch niet ten behoeve van het onheilige maar ten behoeve van het heilige. Niet omdat alles onheilig, maar omdat alles heilig worden moet. Om der wille van Israël moet de geheele wereld met heiligheid gezegend en begenadigd worden. 1)

Zóó is Israël het primitieve volk, Gods volk. De oorspronkelijke ordeningen Gods, het huwelijk, de familie, de volks-eenheid, de betrekkingen der volken onderling, de eenheid van het menschdom in Adam en in Christus, alles moet Israëlitisch beschouwd worden. Het Israëlitische moet voor ons evenmin als voor den apostel Paulus een omgehangen kleed wezen, dat nu door de vervulling in Christus is afgedaan. Neen, die opwerping betreft alleen den tijdelijken vorm. Israël zelf echter heeft een eenige kern, die blijft en dóór de geheele geschiedenis heen normatief moet blijven. Zoo leert Israëls geschiedenis ons die der volken, ook de eigen geschiedenis van ons vaderland, als een heilige verstaan. Niet de kerk, maar het Koninkrijk is Gods eigenlijk doel uit de geschiedenis.

1) Dit beginsel geldt overal op dezelfde wijze. Bij voorbeeld onze Vaderen spraken terecht van de »heilige godgeleerdheid." Want dat is zij inderdaad; doch niet om aldus afgezonderd te blijven van de andere faculteiten, maar opdat zij ook deze in den kring der heiligheid intrekke.

Het ligt thans niet op onzen weg de onderscheidene onjuistheden in deze voorstelling aan te toonen, maar we vragen toch in goeden ernst, of er één Christelijk onderwijzer is, die na dit professorale advies gehoord te hebben, nu waarlijk zeggen kan: Ziezoo, nu ben ik er. Nu weet ik hoe ik de Bijbelsche geschiedenis behandelen moet, als ik voor de klas sta!

Van Gunnings protest tegen de uitdrukking de „school *met* den Bijbel" zwijgen we nu maar.

Als ik zeg: *Dat is een man met een kop!* Of ook: *Dat is een vrouw met een hart!*, zal toch ook Prof. Gunning wel niet wanen, dat die kop dan bij dien man, of dat hart bij die vrouw zoo bij manier van een appendix bijkomt.

KUYPER.

Voor Kootwijk.

Door Dr. A. KUYPER ontvangen: door den heer J. A. Wormser 20 blauwe postzegels, *f* 1.

Door Ds. J. H. HOUTZAGERS te Kootwijk ontvangen: van den heer A. Lefevre, correspondent van de Unie te Aardenburg, een coupon, *f* 1.48½; van L. de Jong te Zwijndrecht, uit- en inwendige Zending, *f* 5; van B. L. te R. *f* 25; van D. Scheepman te Schettens, collecte, *f* 7.52.

Totaal ontvangsten *f* 2054.16½.

Uit de Pers.

Schoon is wat het *Oosten* als proeve mededeelt uit een eerlang verschijnend geschrift:

Geen ander boek werd ooit saamgesteld of saamgebracht onder omstandigheden, zoo nadeelig voor harmonische zedelijke getuigenis en leering. Hier hebt ge een zes-en-zestigtal afzonderlijke documenten, door ongeveer veertig verschillende personen geschreven, die met ruime tusschenpoozen van tijd en als vreemdelingen voor elkander, geschreven hebben; deze stukken zijn geschreven in drie verschillende talen, in verschillende landen, met duidelijk in 't oog loopende verscheidenheden in letterkundigen stijl en door personen van alle graden van ontwikkeling en verstandelijke bekwaamheid, van Mozes tot Maleachi, en er is bij hen een groote ongelijkheid, zoo van stof als schrijfwijze, en toch strijden hunne leerstellingen en zedelijke regelen in geen enkel opzicht met elkaar; van het begin tot het einde vinden wij in hen eene besliste eenheid van leer, die ons verbaast. Zelfs daar, waar op 't eerste gezicht tegenstrijdigheid schijnt te bestaan, als tusschen Paulus en Jacobus, vinden wij, bij nader onderzoek, dat, instede van tegen elkander te staan, elkander te bestrijden, zij schouder aan schouder staan, gemeenschappelijke vijanden afslaande. En het wonderlijkst van alles is, dat deze zedelijke eenheid niet kon worden verstaan, voordat het boek voltooid was. Het werk der toebereiding verduitsterde, gelijk een steiger om een gebouw, de schoonheid van het geheel, maar, toen Johannes den sluitsteen aanbracht en verklaarde, dat verder niets zou worden toegevoegd, viel de steiger en werd een trotsch en heerlijk gebouw ontbloot.

Om dit sterke bewijs voor den Goddelijken oorsprong van den Bijbel te waardeeren, moeten wij dit getuigenis in een verondergesteld geval beproeven. Verbeelden wij ons een ander boek, saamgesteld door verscheidene schrijvers, over evenveel eeuwen verspreid! Herodotus draagt een geschiedkundig fragment bij over den oorsprong van alle dingen, in de vijfde eeuw vóór Christus; honderd jaar later voegt Aristoteles er een boek aan toe over de zedelijke wijsbegeerte; weer gaan twee eeuwen voorbij en Cicero geeft een verhandeling over wet en regeering; nog weer honderd jaar en Virgilius levert een heerlijk zedekundig gedicht; in de volgende eeuw draagt Plutarchus schetsen bij uit het leven van eenige personen; tweehonderd jaar verder schrijft Origenes verhandelingen over Godsdienstige belijdenis en wandel; anderhalve eeuw later stelt Augustinus eene theologische verhandeling en Chrysostomus een boek met leerredenen op; dan verloopen zeven eeuwen en Abelard voltooid de verzameling door eene sierlijke reeks van verhandelingen over redeneerkunde en schoolsche wijsbegeerte. En tusschen deze uitersten, die, evenals de Bijbel, vijftien eeuwen omspannen, ... wij ons van Herodotus tot Abelard nog dertig of veertig mannen voor, wier werken bijdragen tot het eindoel, mannen van verschillende natiën, tijden, zeden, talen en opvoeding; nu is de vraag: hoeveel zedelijke eenheid zou, onder de beste omstandigheden, verwacht kunnen worden, zelfs als elk volgend schrijver had kunnen lezen alles wat zijne bijdrage voorafging?

Hebt gij het groote orkest van Thomas gehoord? Zie, hoe, als de dirigeerstok rijst en daalt in de hand van den kapelmeester, door viool en bas, hoorn en fluit, bazuin en trompet, octaafluit en klarinet, jachthoorn en Fransche hoorn, cimbaal en trom eene groote harmonie ontstaat. Gij twijfelt er niet aan, als is de directeur voor uwen blik verborgen, dat een groote geest, eene meesterhand al deze kunstbeoefenaars beheerscht en regelt. Maar God laat Zijn oratorium in den loop van meer dan duizend jaar samenstellen, en als een musikant zwijgt, vat het een ander op, en toch is het alles ééne groote symphonie — de sleutel gaat nooit verloren en verandert niet, uitgenomen door deze keurige trillingen of buigingen, die den componist doen kennen; en als de laatste toon wegsterft, bemerkt gij, dat al deze heerlijke bewegingen en melodiën variatiën zijn geweest op een en hetzelfde grootsche thema! Heeft elk kunstenaar gecomponeerd, terwijl hij speelde; of was daar achter al die spelers één componist? »een opperste en regeerende geest" in dit oratorium der eeuwen? Indien God de groote kunstenaar was, die alles ontwierp en in zijne deelen rangschikte, telkens den man bestemmende, die den vorigen speler moest opvolgen en den eenen toon te doen moduleeren of versmelten in den anderen, dan kunnen wij verstaan, hoe Mozes' grootsche loflied der Schepping overgaat in Jesaja's oratorium van den Messias, allengs daalt in Jeremia's roerend klaaglied, zich uitret tot Ezechiël's indrukwekkend koor, veranderd in Daniëls verrukkend lierdicht en na het kwartet der Evangelisten eindigt met het volle koor der Heiligen en Engelen van Johannes' Openbaring.

Hoe dit te verklaren? Op die vraag rest geen antwoord dan in de erkentenis van het bovennatuurlijk element. Indien God in werkelijkheid de samensteller, de uitgave van dit boek bestierde, zoodat allen, die er toe bijdroegen, door Hem geleid werden, dan is zijn eenheid de eenheid van een Goddelijk ontwerp en de onderlinge overeenstemming van al zijne deelen de harmonie van het hoogst verheven verstand en den machtigsten wil!"

Wij lezen, dat de eerste tempel, op den Moria opgericht, gebouwd werd van steenen, welke gereed gemaakt waren, alvorens zij te dier plaatse gebracht werden, zoodat noch hamer, noch eenig ijzeren gereedschap gehoord werd in het Huis, als het gebouwd werd. »Het Huis werd gebouwd," zegt het verhaal, »met volmaakten steen." De steenen hadden eerst hunne volkomen bewerking ondergaan, zoodat zij bij het stichten van het Huis slechts op elkander gelegd en met cement saamgevoegd behoefden te worden. In de werkplaatsen was aan elken steen een vorm en gestalte gegeven naar vereischte.

Wat was het, waardoor die overeenstemming in maat, die symmetrie bij den opbouw van het huis Gods verzekerd was; vanwaar dat zoo volkomen in elkander vallen van den arbeid der werklieden in de steengroeven en op de werkplaatsen met die van de anderen op den heuvel Moria? Moet niet een alles-besturend verstand, eene allen richtende hand dit geheele werk ontworpen en geregeld hebben? Moet het niet reeds in den geest des ontwerpers als ideaal voor hem hebben gestaan, eer zelfs iemand buiten hem eraan dacht? De bouwlieden bouwden wijzer dan zijzelven wisten; zij voegden de gedachten van den bouwmeester, in steenen uitgewerkt, te zaam, en geenszins hunne eigene ideeën! In soortgelijken weg alleen kunnen wij de opmerkelijke eenheid van het Woord van God ons verklaren. De Bijbel is een gebouw, ontworpen en uitgewerkt in den Geest van den Goddelijken Bouwmeester, die, de eeuwen door, het toezicht hield over Zijne eigene werklieden en Zijn eigen werk. Mozes legde de grondslagen, niet wetende wie na hem zou bouwen, of wat gedaante de stichting zou aannemen. Werkman na werkman volgde. Hij moge overeenstemming ontwaard hebben met wat voorafgegaan was; doch hij kon niet voorzien dat wat zou volgen, niets anders wezen zou, dan de heerlijke uitwerking van het verheven en grootste ontwerp. En toch, wat is het geval? Niemand bestrijdt de zonderlinge eenheid van het geheel; en zie, in al die zestien eeuwen gedurende welke het gebouw de voltooiing nader kwam, werd geen hamer- of bijslag, geen hakken of stooten vernomen om een deel passkaar te maken t. o. v. een ander dat elk zich, als gedachte voegde past in al het andere, omdat de geheele Bijbel gebouwd was in de geestelijke Wereld, eer een boek werd gebracht in de orde van zijne samenstelling!

Gij buigt de kathedraal te Milaan, waarvan de eerste steen gelegd werd op 15 Maart 1386 en die na deze vijf eeuwen nog onvoltooid is, niet aanschouwen zonder instinctmatig te verstaan, dat dit schoone gebouw het voortbrengsel moet wezen van ééneen geest hoe velen de werklieden ook geweest, die het hunne hebben gedaan om die marmeren wanden en die tinnen op te richten. Die eenheid van plan kan geen vrucht zijn van het toeval. Neen, die werklieden waren de bouwmeesters niet. Elke steen werd behouwen, gevormd, geslepen om te beantwoorden aan wat hij wezen moest naar het bestek. En evenzoo is het met den Bijbel, die kathedraal der eeuwen. Wie ook de werklieden geweest mogen zijn, de Architect was God!

Deze eenheid blijkt te verwonderlijker, als wij acht geven op de voortgaande ontwikkeling der openbaring. Een van de uitnemendste geleerden van Groot-Brittanje heeft, in een van de merkwaardigste boeken onzer eeuw, de vermogens en krachten van zijnen grooten geest gewijd aan de naspeuring van den »Voortgang van de Leer in het Nieuwe Testament". Hij toont aan, dat, al kan er bij de schrijvers niet zoodanige toeleg of inzicht bestaan hebben, en al zijn de boeken des Nieuwen Testaments zelfs niet gerangschikt in de orde van voortbrenging, die orde in geen enkel geval veranderd zou kunnen worden zonder de symmetrie van het Boek te verstoren of te verdoen, en dat er een regelmatige voortgang is in de ontwikkeling van de leer, van het Evangelie van Matheüs af tot aan de Openbaring van Johannes.

Een nader onderzoek zal juist denzelfden voortgang in de leer aantoonen van hoeksteen tot sluitsteen; van de grondslagen allereerst, dan laag op laag, zuilen op voetstukken, en kapiteelen op pilaren, en bogen op kapiteelen, totdat als een koepelgewelf, dat den glans van den middag weerkaatst, de Apocalypsis het geheel, in alle heerlijkheid met hemelsche visioenen overspant en kroont.

De eenheid des Bijbels is organisch.

Zulk een getuigenis trekt aan door zijn bezieling en schoonen vorm en doet het hart van wie zijn Bijbel mint, goed.

KUYPER.

Officieele berichten uit de Ned. Geref. kerken.

Ook te Almelo mocht het, Gode zij dank, tot een breken met het Synodaal verband komen. Krachtens het ambt der geloovigen werden ambtsdragers gekozen, die na bevestiging in hunne ambten als kerkeraad het besluit namen om voor hunne kerk met de organisatie van 1816 te breken en weer te keeren tot de Kerkenorde van Dordt 1618/19.

De kerkeraad verzoekt daarom de gemeenschap met de vrijgemaakte Ned. Geref. kerken in ons vaderland.

Zijn adres is: J. Kampherbeek, Boddenstraat, Almelo.

Namens den kerkeraad:
H. J. ALLAART, *consulent.*
J. KAMPHERBEEK, *scriba.*

Almelo, 9 Dec. 1891.

Zending.

HET VOORUITZICHT.

(*Slot.*)

Wenden wij van Afrika den blik naar Azië, dan treft ons daar hetzelfde verschijnsel. Juist de meest verwilderden zijn de meest ontvankelijken gebleken voor het Evangelie.

De ... in Birma bewijzen dat. Onder dit nog niet zoo lang geleden heidensche volk vindt men thans honderden gemeenten, en nog kort geleden gingen duizenden van diezelfde klasse menschen tot het Christendom over. Op de grenzen van Indie vindt men 50 millioen inlandsche stammen, die blijkbaar spoedig voor een of anderen der »sterkere" godsdiensten moeten bezwijken. De vraag is maar voor welken? Zal het gaan als eens in onze Oost, waar het Christendom de gelegenheid liet voorbijgaan en de Islam voordrong?

Alzoo zijn er millioenen over heel de wereld, die geen georganiseerden tegenstand bieden aan de waarheid. Wat hen belet er toe te komen is eenerzijds de inwonende zonde en anderzijds de lauwheid en traagheid der Christelijke kerk. Dusver heeft de Zending juist de grootste overwinningen behaald onder die onwetende, barbaarsche rassen.

Maar, zal men zeggen, al zijn nu ook die buitenwerken genomen dan blijven toch de machtige bolwerken over dengenen die met spot en verachting op de strijders onder het Kruis neerzien. Ongetwijfeld. En we hebben reeds vaak betoogd wat macht b. v. het *Boeddhisme* is. Doch let op China en Japan. Of de troebelen in het eerstgenoemde rijk werkelijk een uitbarsting tegen het Christendom zijn is nog lang niet uitgemaakt. Zeker is dat het Christendom er voortdringt. 't Is nog niet zoo lang geleden dat een geschiedschrijver als Neander 't uitsprak: »Het zal een tijd van beteekenis zijn in de geschiedenis der kerk, als het Evangelie China binnendringt en Chineesche bekeerlingen in der waarheid Christus aannemen."

En zoo ver is het reeds. De bekeering van China zou een even groot feit zijn als de omhelzing van het Christendom door hem die den troon der cesars bezette. Toen Neander het vermelde woord uitsprak was Japan nog geheel voor 't Evangelie gesloten. En thans — men weet hoe alles veranderd is. Het Christendom is er gevestigd. Zoowel de inlandsche als de vreemde predikers gelooven dat binnen 30 jaren er een Japansche Christelijke kerk zal zijn, die tevens een nieuwen levensvorm zal schenken aan een wakker volk van 40 millioen; een Christelijke macht in Oost-Azië als Brittanje van West-Europa. 't Is een stoute gedachte, toch geen hersenschim.

De eerste minister van Siam sprak het reeds uit: »Mijn land werd voor het Westen niet geopend door kanonnen of vloten maar door de Amerikaansche zendelingen."

In China maakt het Evangelie zeer groote vorderingen. Alleen de zoog. *Inland mission* zendt honderd zendelingen, mannen en vrouwen, jaarlijks uit, en de invloed van dien arbeid moet merkbaar worden, al zijn ook op het oogenblik de tijden ongunstig. Alleen Thibet, zetel des hoogepriesters van 't Boeddhisme, blijft nog geheel gesloten, doch niet lang meer.

Het *Brahmisme* of Hindoeisme is nog sterker verschanst dan het Boeddhisme, de citadel des heidendoms; de sleutel tot die citadel heet de *caste*. Maar nu is juist deze burgt des heidendoms in handen van een Christelijke mogendheid en zendingsvolk. Het arbeidsveld is open en veilig. En we wijzen hier slechts op het onverdacht getuigenis van een staatsman en opmerker als Lawrence: »Ik geloof dat elk jaar en van kring tot kring de invloed der zendelingen moet toenemen, en dat naar Gods genadige beschikking de tijd te wachten is, dat groote massa's volk, die alle vertrouwen verloren hebben in hun eigen godsdienst en behoefte gevoelen aan een zuiveren, waren, heiligen godsdienst, bekeerd zullen worden en het Christendom belijden, en het beleden hebbende, naar zijn voorschriften leven."

Eindelijk nog de *Islam*. In het Oosten ontmoet de Zending allereerst het bedorven Christendom, dat door eigengerechtigheid en vormendienst de harten versteent. Daar vertoont zich de godsdienst van den valschen profeet, die de wereld wil beheerschen, den bitteren vijand en verwerper van het Kruis. Hoe die sterkte — we wezen vaak op haar — te nemen? Waar is het zwakke punt.

Laat ons niet vergeten dat het groote gebouw op vele plaatsen wankelt en scheurt.

Een halve eeuw geleden liet de Islam geen Christelijke Zending onder Mohamedanen toe en eigenlijk is 't nog zoo. Wie afvalt, is des doods schuldig. Maar in Indië onder Britsch gezag kan dit niet toegepast. In Perzië is de regeering zwak, het stelsel tegen zich zelf verdeeld en de regeering niet op de hand der geestelijkheid. Turkije moet de Chrisenmogendheden ontzien, het Zendingswerk dulden. In Egypte kan de Zending geregeld arbeiden. In geheel Noord-Afrika staat men tegenover het Christendom ongeveer als in de eerste tijden der kerk in het Romeinsche rijk. Daarbij is het Zuidelijk Mohamedanis gelijk het Perzische, fel gekant tegen de macht der Moslemin in 't Noorden. Voorts staat tegenover de Oostersche onverdraagzaamheid, de toenemende macht vooral der Anglo-Saksische volken, niet alleen door het zwaard, maar ook door geld, handel enz. Dit geldt voor Egypte, Arabië, Turkije en Perzië. De kansen van den Islam als weerstand biedende macht zijn niet gunstig meer.

En daarbij mag een veelbeteekenend verschijnsel niet uit het oog verloren.

De kerken in het oosten waren door hun ontrouw oorzaak van de groote ketterij of afval die Islam heet. Maar hun herleving zal ook de val van dien Islam zijn. Dit is waar om redenen, te veel om hier aan te geven.

En nu zien wij op den ouden grond des Christendoms, thans door de Halve maan beschenen, weer alom Christelijke kerken verrijzen.

Men vindt thans in Perzië Christelijke gemeenten met 2500 leden; dergelijke treft men aan in Egypte, evenzoo in Syrië en nog anderen met saam 12,000 leden in andere gewesten van Turkije. Dit nu zijn reeds zoovele brandpunten, gemeenschappen van Christenen te midden der Mahomedaansche veroveraars; het verspreide zuurdeeg dat heel den klomp meel moet en zal doortrekken. Zij leveren de strijders en de wapenen voor den grooten stormloop. Deze gemeenten saam met de zendelingen werken door prediking, bijbelverspreiding, de pers en door hun wandel. Reeds zijn we zoover, dat de Muzelman verdedigend te werk gaat en de hoop heeft opgegeven de Christenen, als vroeger, tot zijn geloof te bewegen, terwijl het Christendom aanvallend te werk gaat, met blijde verzekerdheid van de eindelijke overwinning. De Islam kan reeds eeuwen niet meer wijzen op bekeerlingen uit de Christenen, doch deze hebben reeds een aanzienlijken oogst van Indië tot de Straat van Gibraltar te boeken. De staatkundige bewegingen der jongste tijden komen mee het veldwinnen van het Christendom te goede. De strijd kan nog lang en zwaar zijn, maar de zegepraal is nu reeds te spellen.

Over het *Jodendom* spreken we hier niet. Het neemt een eigenaardige plaats in onder de monotheïstische volkeren, wijl het in een betrekking van die aller andere verschillend tot den Christus staat. Daarom heeft de zending onder de Joden bijzondere eischen.

Doch — en hiermede sluiten we ons betoog voor dit jaar — de zending heeft op goeden grond goeden moed. Zij ziet voortgang en vooruitgang. De Heere strijdt voor en door haar.

HOOGENDIJK.

Buitenland.

Engeland. Het Church Congres te Rhijl.

I.

De congressen der Engelsche Episcopale kerk zijn uit de Ritualistische beweging voortgesproten. Door den meer conservatieven vleugel der Ritualisten werden zij in 1860 in het leven geroepen, d. i. door hen, die niet zoo direct op een terugkeer naar Rome wilden aansturen en die verlangden, dat ook gemeenteleden deel zouden nemen aan het kerkelijk leven, daar in de officieele vertegenwoordiging der Engelsche kerk de »convocations", die omtrent ter zelfder tijd weder saamgeroepen werden, alleen geestelijken zitting hadden. De »convocations" zijn gesplitst in een hooger- en een lagerhuis; in de kerkelijke provincie van Canterbury is er een leekenhuis, met adviseerende stem, bij gekomen, doch tot hiertoe zonder noemenswaardigen invloed uit te oefenen.

Hen, die de kerkelijke congressen in het leven riepen, was het er om te doen om de openbare meening in kerkelijke richting te bewerken en belangstelling te wekken in zake de aangelegenheden der kerk. Dit was te meer noodzakelijk, omdat de macht over de kerk eigenlijk niet bij de »convocations", maar bij het parlement berust, en het zwaartepunt van het parlement ligt niet in het Hoogerhuis, in welke de kerk door hare bisschoppen vertegenwoordigd is, maar in het Lagerhuis, waarin personen van allerlei richting en belijdenis zitting hebben. Daarom is men de kerkelijke congressen zooveel mogelijk gaan houden op plaatsen, waar men de meeste kans had de publieke opinie te bewerken en aldus invloed uit te oefenen op de wetgeving van het parlement.

Daarom kwam dit jaar het 31ste congres te Rhijl, in het vorstendom Wales, saam. Wales dreigt voor de Engelsche kerk een tweede Ierland te worden. Het is bekend dat in Ierland de Episcopale kerk haar privilegie verloor, omdat het toch onbillijk geacht werd, dat eene kerk, nauwelijks een vierde deel der bevolking omvattend, geheel door den Staat onderhouden zou worden, terwijl de Roomsche kerk, waartoe het armere deel der bevolking behoorde, in de kosten van haar eigen eeredienst moest voorzien. In Wales is van lieverlede de toestand aldus geworden, dat het grootste deel der bevolking tot de dissenters behoort, n.l. tot kerken, die van de Episcopale dissentieeren en in haar eigen onderhoud voorzien, terwijl de Episcopale kerk uit Rijksmiddelen onderhouden wordt. Daar nu bijna alle afgevaardigden in het parlement, die Wales vertegenwoordigen, tot de dissenters behooren, is het begrijpelijk dat deze in het Lagerhuis er op aandringen, dat Kerk en Staat in Wales zullen worden gescheiden. Doch ook in Schotland, waar de Gereformeerde Staatskerk nauwelijks de helft van de bevolking meer vereenigt en twee groote vrije kerken bestaan, is eene beweging op touw gezet, om de banden, die Staat en Kerk vereenigen, los te maken. Gladstone, de meer dan 80jarige leider der Engelsche liberalen, ofschoon persoonlijk een hoog kerkelijk man, meent dan ook, blijkens zijne jongste verklaringen, dat de beweging tot vrijmaking der kerk van Wales niet meer kan tegengehouden worden.

Dat de Episcopale kerk hierover alarm slaat, is te begrijpen, en dat de redevoeringen op het congres te Rhijl gehouden, een oorlogskreet waren tegen allen, die de Episcopale kerk van hare voorrechten wilde berooven, is te begrijpen.

De vergaderingen werden door meer dan 3000 personen bijgewoond. Een enorm succes, juichen de Episcopale bladen. Doch de *Independent* verzuimde niet er op te wijzen, dat vele congresleden per extra-treinen gratis naar Rhijl waren vervoerd. Maar ook dit in aanmerking genomen, was het congres druk bezocht.

De voorzitter, die den 6den October de vergaderingen opende, zeide, dat men voornamelijk drie argumenten voor de scheiding der Episcopale kerk van den Staat in het midden bracht: 1. Dat zij de kerk der minderheid is; doch de jongste statistiek bewees dat slechts 46 pct. van Wales' bevolking tot de dissenters behoorde (?). 2. Dat zij de kerk der rijken is; doch eene menigte rijke kooplieden behooren tot verschillende secten, terwijl de kracht der dissenters huist in den neringdoenden en boeren, die tot de welvarende lieden behooren. De voorzitter meende dat de meeste beschaafde lieden tot de Staatskerk behoorden, doch dit kon der kerk niet tot een verwijt gemaakt worden. Aan de andere zijde wees hij er op, dat in de armere gemeenten de predikanten der dissenters niet altijd aanwezig zijn, zoodat men in geval van nood zich tot den geestelijke der Staatskerk wendt, (zeker omdat deze over de meeste middelen heeft te beschikken). 3. De Nonconformisten gevoelen zich door de privilegien der kerk verongelijkt; doch dit is volgens den voorzitter alleen bij zulke lieden, die in de eerste plaats politiek dreven en bij wie het Christendom slechts eene tweede plaats inneemt.

De vergadering hield zich ook bezig met de vraag: hoe de kerk zich te gedragen heeft tegenover de „Nonconformisten" of leden der vrije kerken. Men sprak het openlijk uit, dat het een ijdele droom is te verwachten dat in de naaste toekomst zij die van de Episcopale kerk afscheid namen, met haar weder zullen vereenigd worden, omdat de wensch tot hereeniging slechts van eenen kant komt.

Toch was het congres zoo uitsluitend niet, dat het saamwerking met dissenters op het gebied van de philantropie en tot leniging van de sociale nooden, wilde afsnijden. Daardoor zal men elkander beter leeren verstaan, en aldus den weg voor de vereeniging der gescheidene bereiden. Een spreker sprak er zelfs van om de dissentiëerende predikanten op de kansels der Anglicanen toe te laten, doch de meerderheid was daar sterk tegengekant. De aartsbisschop van York wees op den plicht om zich tegenover de dissenters in broederlijken geest, als een zelfden doop deelachtig te gedragen en voor hen te bidden. Een Episcopaalsch geestelijke sprak den wensch uit, dat op het volgende congres, mannen als Spurgeon, Parker, Dale zouden worden toegelaten of uitgenoodigd, opdat men tot wisseling van gedachte komen zou, wanneer men, niet van kansels kon wisselen.

Het congres hield zich ook bezig met de vraag, hoe de volksmassa's, die hoe langer zoo meer verwilderen, onder den invloed der kerk te brengen. Het bleek, dat het boek van den generaal van het Heilsleger: »In Engeland's duistere plaatsen," ook zijn invloed op de congresleden had uitgeoefend. Men verklaarde zich afkeerig van het versplinteren der parochiën, maar sprak daarentegen uit, dat de bestaande kerspelen door meer predikanten moesten bediend worden. De arbeid van de *Church-Army*, eene nabootsing van het Heilsleger door leden van de Episcopale kerk opgericht om de verwilderde massa's voor de Episcopale kerk te winnen, werd op het congres loffelijk vermeld.

Scherp liet zich het congres uit tegen den arbeid van de laag kerkelijke zendingvereeniging. Trouwens is het bezwaar tegen die vereeniging, dat zij bij wijze van eene vereeniging en niet kerkelijk de zending drijft, volgens ons gewettigd. Een lans werd gebroken voor het coeliebaat der zendelingen, anderen kwamen echter daartegen op.

Amerika. Toestand der Presbyteriaansche kerk.

Behalve de Nederduitsch Gereformeerden, behoorende, gelijk wij reeds hebben uiteengezet, tot onderscheidene kerkelijke instituten, heeft men nog de Presbyteriaansche kerk, waarbij zich de Gereformeerden van Engelschen oorsprong hebben gevoegd. Deze kerk telt 806,796 leden, die tot het H. Avondmaal zijn toegelaten, d. i. 30,000 meer dan het vorige jaar. Niet minder dan 1317 jongelieden bereiden zich tot den predikdienst voor, waarvan 815 studenten zich in de onderscheidene Theologische scholen bevinden. De *Presbyterian*, te Philadelphia uitkomende, schrijft: Het is aangenaam op te merken, dat terwijl de moederkerk in Engeland steeds krachtig aanwast er ook een gestadigen groei is in de kerken buiten Engeland, en dat de kerkelijke instellingen die der kerk zulk eene groote uitbreiding gaven in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika gereedelijk overgebracht zijn in landen waar het Christendom het terrein van het Heidendom binnendringt. Wij hebben zeventien presbyteriën in vreemde landen en onlangs hebben wij onderscheidene personen gedeputeerd om in verband te komen met de Synode der kerken van Brazilië.

Daarbij is het opmerkenswaardig dat de collecten in menige buitenlandsche kerk verrassend hoog zijn, zooals bijv. in het Presbyterium van Shanting, waar in het laatste jaar een vijfhonderd leden aan werden toegevoegd en in de kerk van Chieng-Mai, in het Presbyterium van Noord Laos, waarbij honderd vijf en twintig nieuwe leden kwamen, gedurende de laatste twaalf maanden." Bij de jongste Assembly der Amerikaansche Presbyteriaansche kerk werd in het verslag omtrent den toestand der kerken gezegd: Wij vermelden met ongeveinsde dankbaarheid jegens God dat er krachtige revivals geweest zijn in verschillende deelen van ons land, die de heerlijke vruchten hebben opgeleverd.

In New-York alleen telt men onder de 354 Protestantsche kerken, 120 Presbyteriaansche. In de groote stad van N. Amerika heeft men bovendien drie Unitarische en drie Universalistische kerkelijke genootschappen; terwijl men er 46 Joodsche synagogen en 81 Roomsch-Katholieke kerken telt. De *New-York Herald* zegt, dat uit een staatkundig oogpunt de Roomsche kerk den meesten invloed uitoefent, dat de Episcopale kerk de meeste beteekenis heeft uit een sociaal gezichtspunt, terwijl de Presbyteriaansche kerk op wetenschappelijk gebied den voorrang verdient.

Zou deze lofspraak op de Presbyteriaansche kerken zijn oorsprong hebben in het feit, dat daarin eene machtige strooming openbaar werd, aandringende op eene revisie der Westminstersche geloofsbelijdenis in Remonstrantschen geest? Of zou het zijn omdat vele voorgangers den Presbyterianen zich op de lijn van den z. g. *modern thought* of van de *forward movement* bewegen? Wij vreezen het. Niet ten onrechte is C. Spurgeon tegen die beweging te velde getrokken als eene *down grade*, d. i. eene die de kerken af doet zakken op den vloed van het ongeloof. Hij verwachtte dat, als tegen dien vloed niet een dam opgeworpen wordt, de toeneming van het ledental zal ophouden en achteruitgang op elk gebied zich zal openbaren.

Gemengd Nieuws.

De aartsbisschop van Aix, die een beleedigende brief aan den minister van eeredienst schreef, naar aanleiding van diens aanschrijving om zich te onthouden van aanmoediging tot deelneming aan pelgrimstochten naar Rome is deswege ter verantwoording voor de rechter geroepen. Hij werd tot eene boete van 3000 francs veroordeeld. Hem werd door den procureur-generaal verweten, dat hij allerminst reden had om zich aldus tegen de regeering te kanten, daar deze hem van pastoor tot aartsbisschop benoemde.

Wij vernemen, dat de heer C. Spurgeon, die in het zuiden van Frankrijk vertoeft, steeds in beterschap toeneemt; zijn gemeente houdt nu niet lange bidstonden voor zijn herstel; maar dankren voor zijne genadige oprichting.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

TEGEN HET SLOT.

Als de vrienden en vriendinnen dit blad ontvangen, weten ze meteen, dat het de laatste *Herauf* is van 1891, welke in hun handen komt. Ze hebben 't Kerstfeest voor zich, »drie Zondagen" en daarna de wisseling van den tijd, van het jaar. Zoo de Heere wil, gaan we weldra van het oude over in het nieuwe.

Dat zijn voor vele kinderen vroolijke dagen; ten minste ze kunnen dat zijn. Toch zijn het ook dagen die ons herinneren aan ernstige en groote dingen en 't is goed dat we daaraan denken. Of we jong zijn of oud, we mogen niet maar gedachteloos voortleven, als ware er niets beter te doen dan te eten en te drinken en vroolijk te zijn. Want wij zijn geschapen om den Heere te verheerlijken en dat kunnen we niet, als we alleen letten op het aardsche dat voorbijgaat, en niet op het hemelsche dat blijft.